

FOTO MICHAEL DANDRIEUX

At gøre god brug af det onde

Michel Maffesoli mener, at det kan give bagslag, hvis man bruger for kradse midler i kampen for at sikre borgernes sikkerhed og sundhed. Bandekrige, gadeoptøjer og social u lydighed er nogle af ensretningens logiske konsekvenser.

AF MICHEL MAFFESOLI

Alt for ihærdige bestræbelser på at gennemsterilisere det sociale liv fører til det diametralt modsatte af det, man håbede på, ville og ønskede. I denne henseende som i så mange andre vil den folkelige 'snusfornuft' vide, at vejen til helvede ofte er brolagt med gode intentioner. Den mangeartede fremkomst af 'ondt' i et samfund, der formodes at have reguleret alt, er et indlysende eksempel herpå. Der er god grund til at forbløffes over den voldsomme tilbagevenden af diverse former for fanatisme, eksplosive former for terrorisme, afbrænding af biler i

forstæderne samt ikke at forglemme de ugentlige illegale bilræs og andre slags blodbad i trafikken, som er en del af den banale hverdag. Visse folk chokeres over dette scenarium, men var det ikke forudsigeligt? Logisk er det i hvert fald, når man ved, hvad man kan forvente af den ensidige betoning af én menneskelig værdi.

For ret at forstå det som sker for os, må man være i stand til at udforske krypterne i vores kultur og bringe dét frem i lyset, som Vesten i lang tid har gjort sig umage for at skyde fra sig, afvise og benægte. Det er netop alt dette, der nu igen kommer op til overfladen.

Heri består vort kulturelle sær-

præg i denne monoteistiske jødisk-kristne tradition, hvor man også finder ingredienserne til den islamiske inkarnation: troen på, at der findes en endegyldig 'Godhed', lovet af én Gud, og som man vil kunne nyde efter gradvist at have overvundet alle synderne, gemenhederne, uordenen – dysfunktioner, som er iboende vores menneskelige natur.

Som jeg har pointeret, fremfører monoteismen det 'Gode' som absolut værdi. Således proklamerer Skabelsesberetningen, at Gud, i en skabelsesakt, 'adskilte lyset og skyggerne'; hvilket man finder gengivet hos Sankt Augustin, der postulerer, at det onde ikke eksisterer som så-

dan, men at det blot er et *'privatio boni'*, et tab af det gode, som man kan overvinde ved at udøve askese, dvs. gennem specifikke øvelser. Det er i denne radikale separation af Lyset og Skyggerne eller i overvindelsen af en mangel, at den moderne kultur har sin oprindelse. Og de forskellige emancipationsteorier, som hørte det 19. århundrede til, skubber blot postulatet om det Gode som ideal helt ud til sit yderste, som den ultimative realisering hos et individ, der er fuldbyrdet i et perfekt samfund.

Logisk er derfor de utallige filantropers renlighedsfilosofi, som vil gøre det Gode på vegne af folket. Og om nødvendigt på trods af folket. Logisk er også den sikring af tilværelsen, som dette fører til. Ideologien om nul risiko overalt i det sociale liv gør dog ikke andet end at udtrykke, på en karikaturagtig måde, driften mod det endegyldigt Gode, som er karakteristisk for denne kultur.

Det er netop dette, som fremmer idealet om aseptik i det sociale liv. Et trygt miljø, hvor alle i ly for udefra kommende aggressioner kan nyde lykken. Men også et miljø, hvor det at være sikret mod sultedøden erstattes af dræbende kedsomhed. I denne forbindelse er det værd at ihukomme myten om Dionysos. Byen Theben styres på bedste vis af den kloge teknokrat, Penthée. Alt er under kontrol. Der hersker fuldstændig lov og orden. Men livet er forsvundet. Det er bakkantinderne, som giver byen liv igen – de genopliver den, så at sige – ved at hidkalde den larmende Dionysos, denne fremmede, seksuelt tvetydige arketype på jordisk vellyst.

Der er talrige mytologiske og historiske eksempler, som fortæller om nødvendigheden af at gøre 'god brug' af det onde; af dets grundlæggende funktion, dets livgivende aspekt. Disse eksempler minder os om, at det menneskelige dyr også er et væsen i instinkternes vold med behov for excesser og effervescent (se boksen ovenfor, red.), og at det

FOTO MICHAEL DANDRIEUX

HVAD BETYDER EFFERVESCENS?

Forestil Dem en flaske champagne lige i det øjeblik, proppen går af, eller tænk på Parken i sekundet, hvor det danske landshold går ud på grønsværen: Det sprudler og bobler af energi. Dét er effervescent. Ordet har længe været brugt i naturvidenskaben til at beskrive opbrusende væsker, og siden 1912 har det været anvendt af sociologer med Emile Durkheim i spidsen til at analysere opstemte menneskemængder. For Durkheim og også Maffesoli er effervescent en kollektiv tilstand, der er præget af intimt samvær, intense følelser og grænseoverskridende adfærd – tilstande, der for eksempel kan opstå, når store menneskemængder samles til fest, gadeoptøjer eller kamp. S.7.

er gennem den ritualiserede brug af disse, at et samfund konstitueres. Kort sagt, den individuelle og sociale eksistens udvikler sig ikke ved at hæve sig op over denne antropologiske konstant, som er menneskehedens skyggeside, men ved at integrere den. Eller, hvis man vil være mere malerisk, ved at homøopatisere den, og herved undgå dens mest skadelige aspekter.

Her har vi en visdom, som man kunne kalde 'dæmonisk', jf. den sokratiske 'daimon', den dobbeltgænger, som vi alle har i os, den visdom i et samfund, der ikke kun indskrænker sig til det 'positive' i en virkelighed, som udelukkende er rationel. Det drejer sig her om en folkelig visdom, der udmærket ved, at livet er tragisk, at livet er konflikt, at tingene sker, og at man skal udnytte de muligheder, de gode 'tilbud', som byder sig til i det daglige liv, også selvom de ikke er perfekte.

Denne sunde fornuft findes også

i eventyr og legender, i filmens verden, i nutidig musik og i fascinationen af dagligdags begivenheder. Det er en fornuft, der formår at integrere udyret, den onde, banditten, den ikke-konforme som dele af den menneskelige kompleksitet.

Max Weber påpeger: *Den folkelige visdom belærer os om, at noget kan være sandt, selvom det ikke eksisterer, og selvom det hverken er smukt, helligt eller godt. Dette er det mest elementære udtryk for den kamp, som stiller guderne fra forskellige ordener og med forskellige værdier op mod hinanden.* Det er dette, der fornægtes af det ideal om det Gode, som jeg har omtalt. Det er farligt, for hvad man ikke ritualiserer bliver blodtørstigt og perverteret. Og dette i bogstaveligste forstand: 'per via', det kommer på afveje og bliver dermed ukontrollabelt.

Under disse forudsætninger kan man forstå, at denne eller hin religiøse forestilling, som man i lange tider i den vestlige fremskridtstros

navn har bestræbt sig på at nedvurdere, ja, endog udrydde, tager hævn på en eksplosiv måde. Den tjener som reference for det latente oprør hos de unge generationer, som ikke mere kan genkende sig selv i et republikansk ideal, homogeniserende, entydigt og ude af stand til at integrere de aktuelle forskelligheder.

Det forholder sig ligesådan med det, som man blufærdigt kalder for 'risikoadfærd': indtagelse af stoffer, unge studerendes kvælningslege, seksuel mangfoldighed og andre former for 'bare sex', uden beskyttelsesforanstaltninger.

Det samme gælder for rave fester, parader og tekno-sammenstimlinger. Heri udtrykkes under stor larm den arketyriske skikkelse, som etnologerne har kaldt 'tricksteren', denne 'guddommelige gavtyv', hvis funktion det er at kompensere for en

rigid, livsforladt orden og at minde om bestandigheden af instinkternes verden. Det er en tørst efter det uendelige, som igen og igen påvirker både den individuelle og den kollektive organisme.

Når denne tørst tager til i styrke og energi, er det forgæves at ville tøjle den. Og tankens konformisme, grundlaget for moralismen, som er fremherskende i øjeblikket, er en bagtroppens kamp, der underskriver sin egen bagstræberiskhed i forhold til den samfundsmæssige *overvirkelighed*. En frakobling, som finder sit karikaturagtige udtryk i det politisk korrekte, det videnskabeligt korrekte, det moralsk korrekte og i andre former for inkvisition, der er ude af stand til at forstå den dynamik, der er på spil i mødet med det fremmede.

En civilisations cyklus er ved at

være til ende. De er da også talrige, de små 'guder', de musikalske, de sportslige, de spirituelle, som står forrest på den sociale scene. De er, hver og én, på ondt og godt, tegn på effervescens og vitalitet. Værdiernes fleguderer er på dagsordenen. Det haster både intellektuelt og praktisk med at påtage sig ansvaret for det. Mytologien erindrer os om, at når en by afviste guden Pan, såede han *panik* blandt dem, der nægtede ham adgang til byen. En bitter lektion, som burde anspore os til større forstandighed. At vedkende sig med ydmyghed og humor, at mennesket også delvist er kommet af jord. Således kan man finde en anden, mere favnende og samtidig konfliktfyldt social ligevægt. ■

Oversættelse af S. Tutenges.

